

За нова национална политика в областта на Физическото възпитание и спорта

Иван Ценов, Велизар Павлов

For a new national policy in the field of Physical education and sport: The aim of the present paper is to assist public institutions in the process of conducting a new national policy in the field of Physical Education and Sports, through study public opinion on some important issues in this field. Data were collected through an online survey. It has been used a representative sample based on four quotes: sex, education, age and residence. The sample size is 9945 people aged over 15 years. The maximum error is 3 % with guarantee probability 95 % for the general population – Bulgarian Internet users.

Key words: *Physical education and sport, public opinion, evaluations.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Развитието на Физическото възпитание и спорта в България в годините след 1990 г. се характеризира с траен спад във физическата дееспособност на младите хора в ученическа възраст [4]; тежки сътресения в системата на масовия и детско-юношеския спорт; остаряла и амортизирана спортна база; недостатъчно финансово и кадрово осигуряване с високвалифицирани треньори и учители; срив на спортните постижения; липса на приоритети [5, 6].

По отношение на финансовото подпомагане на спортните дейности, от една страна не е възможно при наличието на 85 спортни федерации, всички те да се финансират от държавата според желанията им [1,2]. От друга страна разпределянето на публичните финанси на базата на спечелените медали стимулира спортните ръководства да се насочват към развитие на спортове с по-малка издръжка и конкуренция и сравнително по-големи възможности за печалба на медали от различни спортни състезания със по-слаб медиен или обществен интерес.

Така се поражда несъответствие между интересите и предпочитанията на българските граждани (данъкоплатци) към определени национално значими спортове и обясненията, основани на спечелени медали, че България е силно развита спортна нация. В тази връзка особено важно е изучаването на общественото мнение относно развитието на Физическото възпитание и спорта в национален и регионален аспект.

Първото подобно проучване е направено през 2009 г. в Русе [3], което породило идеята за осъществяването на настоящото първо по рода си национално изследване. Тази идея бе реализирана със съдействието и по инициатива на министерството на Физическото възпитание и спорта [6].

Целта на изследването е да се подпомогнат публичните институции в процеса на провеждане на една нова национална политика в областта на Физическото възпитание и спорта, насочена приоритетно към всички български граждани. **Периодът** на събиране на информация е от 11 април до 2 май 2013 година. Данните са събрани чрез онлайн анкета. **Обемът** на извадката е 9945 души на възраст над 15 години.

Представителността на данните е осигурена чрез процедура по калибриране на резултатите, която гарантира съответствие на основните социодемографски структури на извадката с тези на **генералната съвкупност – българските интернет потребители**. Калибрирането е извършено по пол, възраст и степен на завършено образование. Получените резултати са валидни за генералната съвкупност при максимална грешка 3% и гаранционна вероятност 95 %.

Използваният въпросник включва общо 29 въпроса, като последните 6 от тях съдържат паспортните характеристики на изследването – пол, образование, възраст, трудова заетост, доход и местоживеене. Някои от въпросите допускат повече от

един отговор, поради което при тях сумата от дяловете (процентите) надхвърля 100%. Такива са въпросите, при които респондентите трябва да посочат конкретен вид спорт – практикуван, желан да бъде практикуван, популярен и определян за приоритетен в България. В тези случаи изборът се прави измежду 85 спорта, подредени по азбучен ред, в съответствие с имената на съществуващите 85 спортни федерации (съюзи).

Настоящата работа е посветена на анализа на получените резултати, като е представена една част от него.

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Фактът, че за около три седмици анкетата бе попълнена от близо 10 000 респонденти показва, че обществото определено не е безразлично към развитието на Физическото възпитание и спорта (ФВС) в България. Уводният въпрос в нея показва, че 94 % от анкетираните най-общо се интересуват от спорт (фигура 1).

Фиг. 1. Разпределение на отговорите на въпроса „Интересувате ли се от спорт?“

Физическото възпитание и спорта се оценяват единодушно, като важен приоритет за развитието на България, включително имащ отношение към развитието на нейния международен имидж. Относителният дял на далите категоричен отговор „Да“ на директния въпрос за важноста на ФВС е 94,7%, при което данните за хората в младежка и активна възраст са още по-категорични (таблица 1), както и при тези с по-високо образование (таблица 2).

Таблица 1
Разпределение по възраст на отговорите на въпроса „Според Вас, важно ли е развитието на ФВС за България?“

Отговор	Възраст			Общо разпределение
	15-24	25-64	65+	
Да	96,0 %	94,4 %	86,5 %	94,7 %
По-скоро да	2,4 %	4,1 %	3,6 %	3,6 %
По-скоро не	0,6 %	0,6 %	0,8 %	0,6 %
Не	0,5 %	0,6 %	0,5 %	0,5 %
Не мога да преценя	0,4 %	0,4 %	8,7 %	0,5 %

Висок е и делът на респондентите, които считат, че държавите се конкурират и чрез спортните постижения – 89,6 %, като и тук категоричността нараства при хората в по-млада възраст (таблица 3) и по-високо образование (таблица 4).

Таблица 2
Разпределение по образование на отговорите на въпроса „Според Вас, важно ли е развитието на ФВС за България?“

Отговор	Образование			Общо разпределение
	висше	средно	основно и по-ниско	
Да	93,8 %	95,6 %	93,7 %	94,7 %
По-скоро да	4,8 %	3,2 %	2,0 %	3,6 %
По-скоро не	0,7 %	0,4 %	1,1 %	0,6 %
Не	0,4 %	0,3 %	1,7 %	0,5 %
Не мога да преценя	0,2 %	0,4 %	1,5 %	0,5 %

Таблица 3
Разпределение по възраст на отговорите на въпроса „Считате ли, че освен икономически, държавите се конкурират и чрез спортните си постижения?“

Отговор	Възраст			Общо разпределение
	15-24	25-64	65+	
Да	70,9 %	69,4 %	67,6 %	69,8 %
По-скоро да	16,9 %	21,1 %	3,8 %	19,8 %
По-скоро не	6,0 %	5,3 %	4,8 %	5,5 %
Не	1,9 %	1,9 %	23,8 %	2,2 %
Не мога да преценя	4,3 %	2,3 %	0,0 %	2,8 %

Таблица 4
Разпределение по образование на отговорите на въпроса „Считате ли, че освен икономически, държавите се конкурират и чрез спортните си постижения?“

Отговор	Образование			Общо разпределение
	висше	средно	основно и по-ниско	
Да	68,2%	71,7%	67,3%	69,8 %
По-скоро да	22,7%	18,7%	15,9%	19,8 %
По-скоро не	5,9%	4,9%	6,4%	5,5 %
Не	1,7%	1,8%	5,1%	2,2 %
Не мога да преценя	1,6%	2,9%	5,2%	2,8 %

Категорично е и мнението на анкетираните, че на Физическото възпитание и спорта не се отделя достатъчно внимание в България. Отговори „Не“ или „По-скоро не“ са дали 92,6 % от тях. Тази категоричност нараства с намаляване на възрастта (таблица 5) и с повишаване на степента на образование (таблица 6).

Таблица 5
Разпределение по възраст на отговорите на въпроса „Считате ли, че на развитието на ФВС се обръща достатъчно внимание в България?“

Отговор	Възраст			Общо разпределение
	15-24	25-64	65+	
Да	3,2 %	1,8 %	15,1 %	2,4 %
По-скоро да	2,6 %	3,8 %	5,3 %	3,5 %
По-скоро не	37,3 %	36,7 %	23,9 %	36,6 %
Не	54,6 %	56,8 %	44,3 %	56,0 %
Не мога да преценя	2,3 %	0,9 %	11,4 %	1,4 %

Таблица 6
Разпределение по образование на отговорите на въпроса „Считате ли, че на развитието на ФВС се обръща достатъчно внимание в България?“.

Отговор	Образование			Общо разпределение
	висше	средно	основно и по-ниско	
Да	1,5 %	1,6 %	7,1 %	2,4 %
По-скоро да	4,3 %	3,2 %	2,6 %	3,5 %
По-скоро не	37,8 %	35,3 %	37,8 %	36,6 %
Не	55,3 %	58,8 %	48,8 %	56,0 %
Не мога да преценя	1,0 %	1,1 %	3,7 %	1,4 %

Идентично е мнението на анкетираните и по въпроса за финансирането на ФВС, като 95 % смятат, че е нужно да се отделят повече средства в тази посока (табл. 7). В зависимост от степента на образование тук не се наблюдават съществени различия (табл. 8).

Наличната спортната инфраструктура в страната се оценява много ниско по скалата от 2 до 6, със средна обща оценка 3,02. Хората с по-високо образование са още по критични, като средната оценка при висшистите е 2,90, а при тези със средно образование – 2,95.

Таблица 7
Разпределение по възраст на отговорите на въпроса „Считате ли, че трябва да се отделят повече средства за развитието на ФВС в България?“

Отговор	Възраст			Общо разпределение
	15-24	25-64	65+	
Да	96,5 %	95,2 %	74,4 %	95,2 %
Не	1,2 %	2,3 %	4,7 %	2,1 %
Не мога да преценя	2,2 %	2,5 %	20,9 %	2,8 %

Таблица 8
Разпределение по образование на отговорите на въпроса „Считате ли, че трябва да се отделят повече средства за развитието на ФВС в България?“

Отговор	Образование			Общо разпределение
	висше	средно	основно и по-ниско	
Да	94,3 %	96,9 %	92,0 %	95,2 %
Не	2,5 %	1,3 %	3,4 %	2,1 %
Не мога да преценя	3,3 %	1,8 %	4,6 %	2,8 %

Един от ключовите въпроси в изследването е свързан с необходимостта от насочване на най-големи усилия за развитие на определени категории спортове, като анкетираните са имали възможност да дават повече от един отговор. Най-голяма подкрепа получава спорта за всички (масовия спорт) – 70,5 %, следван от спорта за учаци – 64,6 %. Любопитно е, че от една страна учащите отдават по-големи предпочитания на спорта за всички (табл. 9), а от друга най-образованите респонденти отдават най-голямо значение на спорта за учаци. Спортът за високи постижения, генериращ медали, остава доста по-назад с 36,4 %.

Таблица 9

Разпределение по възраст на отговорите на въпроса „Според Вас, най-големи усилия трябва да се насочат за развитието на: ”

Категории спорт	Възраст			Общо разпределение
	15-24	25-64	65+	
Спорта за всички (масовия спорт)	70,6 %	70,7 %	62,8 %	70,5 %
Спорта за учаци	53,1 %	69,1 %	48,8 %	64,8 %
Спорта за високи постижения	43,1 %	33,9 %	44,5 %	36,4 %
Спорта за хора с увреждания	20,0 %	12,0 %	34,5 %	14,3 %
Не мога да преценя	1,1 %	0,5 %	0,0 %	0,6 %

Забележка: Процентите надхвърлят 100, тъй като анкетираните са давали повече от един отговор.

Таблица 10

Разпределение по образование на отговорите на въпроса „Според Вас, най-големи усилия трябва да се насочат за развитието на: ”.

Категории спорт	Образование			Общо разпределение
	висше	средно	основно и по-ниско	
Спорта за всички (масовия спорт)	71,1%	69,6%	72,1%	70,5%
Спорта за учаци	71,3%	64,3%	50,2%	64,8%
Спорта за високи постижения	33,5%	37,7%	39,0%	36,4%
Спорта за хора с увреждания	10,2%	14,9%	23,2%	14,3%
Не мога да преценя	0,5%	0,6%	1,3%	0,6%

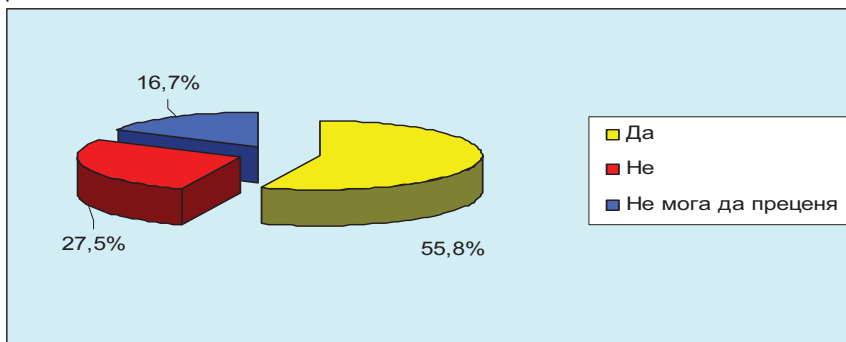
Забележка: Процентите надхвърлят 100, тъй като анкетираните са давали повече от един отговор.

От особена важност е и въпросът за определянето на най-популярните спортове в България. До този момент не е известна класация в това отношение, основана на общественото мнение. Изведените на преден план, като най-популярни спортове са и най-имиджовите и национално значими. Очаквано водещ е футболът с 80 % от отговорилите, следван от волейбол – 67 % и баскетбол – 38,2 %. Подробен анализ на резултатите на този въпрос е представен в [7].

Друг ключов въпрос в настоящото изследване е свързан с определяне на приоритетни спортове в България, при който изборът за вид спорт се прави измежду 85 спорта, подредени по азбучен ред, в съответствие с имената на съществуващите 85 спортни федерации (съюзи).

Ангажиментите на държавата към приоритетните спортове следва да бъдат насочени към създаване на най-добри условия за тяхното развитие – съответна спортна инфраструктура, кадрово осигуряване, детско-юношески школи и като следствие в партньорство с частния сектор по-голям финансов ресурс.

Като цяло може да се каже, че идеята за определяне на приоритетни спортове в България намира значима подкрепа в обществото. По-голямата част от анкетиранияте застават зад тази идея - 55,8 %, на противно мнение са 27,5 %, а 16,7% не могат да преценят (фигура 2). Най-вероятната причина за сравнително високия дял на респондентите, които не заявяват категорична позиция е нуждата от допълнителни пояснения за смисъла и съдържанието на понятието „приоритетен спорт“.

Фиг. 2 . Разпределение на отговорите на въпроса Според Вас, трябва ли да бъдат определени приоритетни спортове в България?

Категоричността на привържениците на приоритизирането на спортовете се повишава при най-младите респонденти – 66,3 % (таблица 11) и мъжете – 58,3 % (таблица 12).

Таблица 11
Разпределение по възраст на отговорите на въпроса „Според Вас, трябва ли в България да бъдат определени приоритетни спортове?“.

Отговор	Възраст			Общо разпределение
	15-24	25-64	65+	
Да	66,3%	52,3%	56,2%	55,8%
Не	19,5%	29,9%	37,9%	27,5%
Не мога да преценя	14,2%	17,8%	5,9%	16,7%

Таблица 12
Разпределение по пол на отговорите на въпроса „Според Вас, трябва ли в България да бъдат определени приоритетни спортове?“.

Отговор	Мъже	Жени	Общо
Да	58,3%	53,3%	55,8%
Не	27,7%	27,3%	27,5%
Не мога да преценя	14,0%	19,4%	16,7%

По-нататък се поставя въпросът за броя на приоритетните спортове. Най-голяма подкрепа получава опцията този брой да бъде в интервала от 6 до 10 спорта– 38,6 %, следва тази от 1 до 5 спорта – 18,3 % и от 11 до 15 спорта – 14,9 %. Като цяло се очертава мнението, че броят не трябва да бъде голям (таблица 13).

Силно преобладаващата опция от 6 до 10 спорта намира най-голяма подкрепа сред най-възрастните – 49,3 % (таблица 13) и най-високо образованите респонденти– 43,0 % (таблица 14).

Таблица 13
Разпределение по възраст на отговорите на въпроса „Какъв според Вас трябва да бъде броят на приоритетните спортове?“

Брой спортове	Възраст			Общо разпределение
	15-24	25-64	65+	
от 1 до 5 спорта	19,5%	17,2%	40,2%	18,3%
от 6 до 10 спорта	34,6%	40,0%	49,3%	38,6%
от 11 до 15 спорта	12,6%	16,0%	7,6%	14,9%
от 16 до 20 спорта	7,0%	8,9%	8%	8,2%
над 20 спорта	15,8%	9,3%	2,2%	11,1%
Не мога да преценя	10,4%	8,5%	0,0%	8,9%

Таблица 14
Разпределение по образование на отговорите на въпроса „Какъв според Вас трябва да бъде броят на приоритетните спортове?“

Брой спортове	Образование			Общо разпределение
	висше	средно	основно и по-ниско	
от 1 до 5 спорта	18,1%	17,9%	19,7%	18,3%
от 6 до 10 спорта	43,0%	37,7%	32,0%	38,6%
от 11 до 15 спорта	17,6%	14,7%	9,6%	14,9%
от 16 до 20 спорта	7,6%	8,7%	8,1%	8,2%
над 20 спорта	7,3%	11,2%	18,6%	11,1%
Не мога да преценя	6,4%	9,7%	12,0%	8,9%

Критериите, по които могат да бъдат определени приоритетни спортове в България, отново акцентират върху интересите на младите хора – 72,4 %, като това становище се поддържа най-силно от хората в активна възраст (таблица 15).

Таблица 15
Разпределение по възраст на отговорите на въпроса „Според Вас, от кои критерии трябва да зависи изборът на приоритетни спортове?“

Критерии	Възраст			Общо разпределение
	15-24	25-64	65+	
Спортове, които се практикуват в най-голяма степен от децата и младите хора на България	77,0%	71,1%	48,3%	72,4%
Спортовете, в които България има най-много медали на олимпийски игри, световни и европейски първенства	41,3%	43,5%	56,3%	43,1%
Спортовете, към които има най-голям зрителски интерес в България	31,1%	23,6%	4,0%	25,4%
Спортове, в които има най-голяма конкуренция в европейски или световен мащаб	24,6%	16,5%	7,7%	18,7%
Спортове, в които има регистрирани най-много спортни клубове и картотекирани най-много състезатели	20,2%	15,7%	38,6%	17,4%

Забележка: Процентите надхвърлят 100, тъй като анкетираните са давали повече от един отговор.

На второ място се отчита значението на традиционно силните спортове, в които България има най-много медали на олимпийски игри, световни и европейски първенства – 43 %. Зрителският интерес се явява трети фактор с около една четвърт от отговорилите. На последно място остават спортовете с най-висока степен на конкуренция в световен и европейски мащаб и тези, при които има регистрирани най-много спортни клубове и картотекирани най-много състезатели.

По отношение на разпределението на възможните критерии в зависимост от образованието, не се наблюдават съществени различия (таблица 16).

Таблица 16
Разпределение по образование на отговорите на въпроса „Според Вас, най-големият усилие трябва да се насочат за развитието на:”

Критерии	Образование			Общо разпределение
	висше	средно	основно и по-ниско	
Спортове, които се практикуват в най-голяма степен от децата и младите хора на България	74,6%	69,2%	76,3%	72,4%
Спортовете, в които България има най-много медали на олимпийски игри, световни и европейски първенства	46,4%	42,8%	36,7%	43,1%
Спортовете, към които има най-голям зрителски интерес в България	24,6%	23,3%	33,0%	25,4%
Спортове, в които има най-голяма конкуренция в европейски или световен мащаб	15,0%	20,2%	22,4%	18,7%
Спортове, в които има регистрирани най-много спортни клубове и картотекирани най-много състезатели	18,1%	14,6%	23,7%	17,4%

Забележка: Процентите надхвърлят 100, тъй като анкетираните са давали повече от един отговор.

Получените резултати по отношение на определянето на различните видове спортове като приоритетни показват, че на практика те се припокриват с най-популярните [7], като различията се изразяват в тяхното ранжиране. Подробен анализ и повече информация за това могат да бъдат намерени в [8].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от проведеното изследване и направеният анализ в настоящата работа, [7] и [8] са предоставени на Министерството на младежта и спорта и Българския олимпийски комитет с цел да бъдат подпомогнати най-важните инситуции за провеждане на една нова национална политика в областта на Физическото възпитание и спорта.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Бачев, В., А. Славчев, В. Спасов, Ц. Цанков, Критерии за оценка на дейности и постижения на организираните спортове в Република България, сп. Спорт и наука, бр.2, 2007.
- [2] Йонов, К., Б. Ванев, Експертни оценки, Техника, София, 1977.
- [3] Павлов, В, Изследване на общественото мнение относно определяне на приоритетни спортове в Русе, Научни трудове на Русенски университет, том 48, 2009, стр. 54-59.

[4] Симеонова, В., Изследване на ефективността на въздействия със средства на леката атлетика върху физическата дееспособност на ученици от средна образователна степен, дисертационен труд, Русенски университет, 2013 г.

[5] Ценов, И., В. Павлов, Върху представянето на България на Олимпийските игри Лондон 2012, Научни трудове на Русенски университет, том 44, 2012, стр. 8-14.

[6] Tsenov, I., V. Pavlov, Some Problems in the Development of Physical Education and Sport in Bulgaria, Sport & Science, 2012, No extra, pp. 730-734.

[7] Ценов, И., В. Павлов, Изследване на интереса и отношението на гражданите към Физическото възпитание и спорта в България, сп. Спорт и наука, бр. 4, 2013.

[8] Павлов, В., И. Ценов, Изследване на общественото мнение относно определяне на приоритетни спортове в България, сп. Спорт и наука, бр. 5, 2013.

За контакти:

Иван Ценов, докторант, Русенски университет, Национална баскетболна лига - председател, e-mail: ivan@basketball.bg

доц. д-р Велизар Павлов, катедра Приложна математика и статистика, Русенски университет, e-mail: vpavlov@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.